

DWUNASTU Z LISTY KATYŃSKIEJ

Resume

W okresie międzywojennym lasy państwowe na dużej części Kujaw i Pomorza, od Włocławka przez Toruń, Bydgoszcz, Tucholę, Chojnice aż po Gdynię, Wejherowo i Hel były nadzorowane przez Dyрекcję Lasów Państwowych w Toruniu. Dyrekcja dzieliła się administracyjnie na 56 nadleśnictw.

Kierownikami nadleśnictw, podobnie jak dziś, byli nadleśniczowie – osoby posiadające wyższe wykształcenie renomowanych uczelni leśnych, takich jak: Wyższa Szkoła Rolnicza w Wiedniu (Hochschule für Bodenkultur), Akademia Leśna w Tharandcie, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Uniwersytet Poznański czy Politechnika Lwowska. Niemal wszyscy oni mieli też za sobą służbę wojskową odbytą w warunkach frontowych I wojny światowej, powstań wielkopolskich, czy wojny polsko-bolszewickiej. Aktywnie działali w paramilitarnej organizacji Przysposobienia Wojskowego Leśników. Byli oficerami rezerwy Wojska Polskiego i podlegali mobilizacji w warunkach zagrożenia wojną.

Wielu nadleśniczych, inspektorów i pracowników dyrekcji Lasów Państwowych w sierpniu 1939 r. znalazło się w szeregach Wojska Polskiego i brało udział w wojnie obronnej. Ci, którzy nie zginęli w działaniach frontowych i z rąk Selbstchutzu, dostali się do niewoli niemieckiej, bądź – po agresji Związku Sowieckiego 17 września 1939 r. – do niewoli rosyjskiej.

Pośród blisko 22 tysięcy obywateli II Rzeczypospolitej – ofiar Zbrodni Katyńskiej, aktu ludobójstwa dokonanego przez państwo sowieckie na elitach narodu polskiego, jest kilkuset leśników i drzewiarzy, w tym co najmniej kilkunastu związanych z regionem Pomorza i Kujaw. Ich krótkie biografie zamieszczono na kolejnych stronach.

Adam Loret – dyrektor naczelny Lasów Państwowych odpowiadał za całą organizację polskich lasów państwowych, wielokrotnie wizytował jednostki

organizacyjne na Pomorzu i Kujawach. Dwaj pracownicy Dyrekcji Lasów Państwowych w Toruniu to doświadczony już zawodowo inspektor Bolesław Błażewicz oraz młody absolwent Wydziału Leśnego SGGW Ignacy Nitkowski specjalizujący się w urządzaniu lasu. Szczepan Łuczak w chwili wybuchu wojny był pracownikiem naukowym Instytutu Badawczego Lasów Państwowych, ale wcześniej praktykował w Dyrekcji Lasów Państwowych w Toruniu i w Wyłuszczar-ni Nasion w Klosnowie. Najliczniej reprezentowani są nadleśniczowie. Czterech z nich kierowało nadleśnictwami państwowymi: Franciszek Nowicki Nadleśnictwem Gniewowo, Sobiesław Mościcki Nadleśnictwem Kartuzy, Rudolf Zacher Nadleśnictwem Mestwinowo, Edmund Drecki Nadleśnictwem Kościerzyna, a dwóch nadleśnictwami prywatnymi – Tadeusz Miśko zarządzał lasami łabiszyńskimi koło Szubina, natomiast Władysław Kotuła lasami hr. Dzieduszyckiego na Kresach, wcześniej pełniąc obowiązki nadleśniczego państwowego, kierował Leśnictwem Rewirowym na Helu. Listę zamyka dwóch właścicieli tartaków – Edmund Wróblewski z Brus i Stanisław Zysnarski z Rudzkiego Mostu koło Tucholi.

Temat badania i dochodzenia prawdy o Zbrodni Katyńskiej nie jest zamknięty. Jest jeszcze wiele pytań, na które brakuje odpowiedzi, jak choćby te dotyczące tzw. listy białoruskiej. Wiele jest też niewiadomych, gdy chodzi o zamordowanych leśników i drzewiarzy polskich. Niniejsze opracowanie, pokazujące sylwetki dwunastu z nich, związanych z Pomorzem i Kujawami, jest niepełne zarówno, gdy chodzi o wykaz imienny, jak i poszczególne życiorysy. W dwóch przypadkach (Bolesława Błażewicza i Tadeusza Miśko) nie udało się dotychczas znaleźć fotografii, które przywróciłyby ich twarze pamięci współcześnie żyjących. Jednak nie ustajemy w poszukiwaniach, bo naszym zadaniem, zadaniem naszego i przyszłych pokoleń jest odkrycie pełnej prawdy o Zbrodni Katyńskiej i „ocalenie z niepamięci” wszystkich tych naszych rodaków, którzy są jej ofiarami.

Bolesław Aleksander BŁAŻEWICZ (1889-1940)

Inspektor w Dyrekcji Lasów Państwowych w Toruniu
Kapitan artylerii Wojska Polskiego

*Fotografii
nie posiadamy*

Bolesław Błażewicz, syn Aleksandra i Marii, urodził się 1 czerwca 1889 roku w Jawdzienach w Guberni Witebskiej, w powiecie Dynaburskim na terenie Rosji. Szkołę realną ukończył w Dynaburgu, zaś Wyższą Szkołę Leśną w Petersburgu (wg dokumentów z Centralnego Archiwum Wojskowego). Inżynier leśnik. W 1924 r. zamieszkały w Białowieży, był nadleśniczym Nadleśnictwa Białowieskiego w latach 1926-1928 – wg zapisów w „Kalendarzu Leśnym Informacyjnym” (Wydawnictwo Oddz. Wileńskiego Związku Leśników Polskich w RP, Wilno 1928), później wymieniony jako pracownik p.o. inspektora w Dyrekcji Lasów Państwowych w Białowieży („Almanach leśny, rocznik personalny...”, Warszawa 1933 roku). Następnie pracował jako inspektor w Dyrekcji Lasów Państwowych w Toruniu (wymieniony w „Kalendarzu Leśnym Informacyjnym” na 1937 rok) i w tym czasie mieszkał w Toruniu.

W 1939 roku ewakuował się na Kresy. Według informacji z Centralnego Archiwum Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji – „Śladem Zbrodni Katyńskiej”, Błażewicza aresztowano w podróży do Lwowa. Został osadzony w więzieniu w Stanisławowie 28.10.1939 r., a stamtąd 20.02.1940 r. wywieziony do więzienia w Czernichowie. Bolesław Błażewicz nie występuje w Księgach Cmentarnych: Charkowa, Katynia i Miednoje. Jego nazwisko znajduje się na tzw. Ukraińskiej Liście Katyńskiej – lista dyspozycyjna Nr 42. Zamordowany przez sowieckie NKWD wiosną 1940 r. Najprawdopodobniej spoczywa na Polskim Cmentarzu Wojennym w Bykowni, gdzie posiada imienną tabliczkę.

Dąb Pamięci Bolesława Błażewicza posadzono w Nadleśnictwie Celestynów, 18 listopada 2011 r. i w Wierzchlesie (Nadleśnictwo Zamrzenica) 12 października 2013 r.

Źródła na końcu opracowania: 1, 2, 4, 7, 14, 20, 25, 28, 31, 35

Edmund DRECKI (1897-1940)

Nadleśniczy Nadleśnictwa Kościerzyna
Porucznik rezerwy Wojska Polskiego

Edmund Drecki, syn Franciszka i Kazimiery zd. Szymańskiej, urodził się 24 lipca 1897 r. w Miłosławiu, powiat Września w Wielkopolsce. Do szkoły powszechnej uczęszczał w Miłosławiu. W 1906 r. brał udział w strajku szkolnym (strajk wrześniński), odmawiając nauki religii w języku niemieckim. Do Gimnazjum uczęszczał w Poznaniu, a później w Krotoszynie, gdzie był członkiem tajnej organizacji „Towarzystwo Tomasza Zana”. W końcu 1914 r. wydany ze szkoły przez władze zaborcze po ujawnieniu przynależności do tajnej organizacji. Zmobilizowany do wojska niemieckiego brał udział w I wojnie światowej. W grudniu 1918 r. wstąpił do batalionu wrzeńskiego powstańców wielkopolskich. Brał udział w walkach z Niemcami pod Żninem, Strzelmem i w Inowrocławiu.

Od końca 1919 r. był słuchaczem zwyczajnym na Wydziale Rolniczo-Leśnym Uniwersytetu Poznańskiego. Dyplom nauk leśnych uzyskał w 1925 r. W międzyczasie (marzec-lipiec 1920 r.) był współpracownikiem Warmińskiego Komitetu Plebiscytowego w Kwidzynie. W lipcu 1920 r. wstąpił ochotniczo jako telegrafista do Syberyjskiej Brygady Piechoty i brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej pod Warszawą, później w Grodnie, przechodząc do rezerwy w listopadzie 1920 r.

Po ukończeniu studiów leśnych w Poznaniu podjął pracę w administracji Lasów Państwowych. Pracował na stanowisku adiunkta leśnego w Dyrekcji Lasów Państwowych w Toruniu (1928). W latach 1931-1939 był nadleśniczym państwowego Nadleśnictwa Kościerzyna. Biegle posługiwał się językiem niemieckim. Żonaty z Ludwiką z Połczyńskich, bezdzietny.

W 1939 r. zmobilizowany do Wojska Polskiego. Po 17 września dostał się do niewoli sowieckiej. Na liście jeńców wojennych NKWD obozu w Kozielsku figuruje na s. 362, pod poz. 2. Zamordowany w Katyniu, w kwietniu 1940 r.

Dąb Pamięci posadzono przy Urzędzie Gminy w Dziemianach na Pomorzu, 7 kwietnia 2009 r. Dąb katyński poświęcony pamięci nadleśniczego Edmunda Dreckiego posadzono również w Połczynie Zdroju 17 września 2012 r. i w Wierzchlesie (Nadleśnictwo Zamrzenica) 12 października 2013 r. Ponadto, 26 kwietnia 2012 roku, w siedzibie Nadleśnictwa Kościerzyna odsłonięto tablicę pamięci nadleśniczego Edmunda Dreckiego.

Źródła na końcu opracowania: 1, 2, 4, 12, 14, 15, 24, 25, 28, 32, 33, 35

Edmund Drecki
(1897 - 1940)

Władysław KOTULA (1893-1940)

P.o. nadleśniczy Leśnictwa Rewirowego Hel
Rotmistrz rezerwy Wojska Polskiego

Władysław Kotula, syn Piotra i Marii z Szulów, urodził się 24 września 1893 roku we Lwowie. Świadcetwo dojrzałości otrzymał 12 czerwca 1913 roku. Absolwent Wydziału Rolniczo-Lasowego Politechniki Lwowskiej. Dyplom inżyniera leśnictwa uzyskał 9 lutego 1924 roku. Studia przerwał w czasie I wojny światowej. Po ukończeniu studiów rozpoczął pracę w Leśnictwie Głębokim na Wileńszczyźnie, a następnie na stanowisku kierownika (p.o. nadleśniczego) państwowego Leśnictwa Rewirowego na Helu w Dyrekcji Lasów Państwowych w Toruniu, gdzie pracował do 1931 roku. Od stycznia 1932 roku objął stanowisko nadleśniczego w dobrach hrabiego Dzieduszyckiego w Poturzycach-Zarzeczcu w powiecie Sokalskim. Żonaty z Zofią z Cholewów, miał córkę Bogumiłę.

Podczas I wojny światowej walczył w armii austriackiej i dostał się do niewoli włoskiej. Żołnierz Armii generała Hallera. Całą służbę wojskową odbył w taborach.

Po zakończeniu działań wojennych przydzielony został do 6. Pułku Strzelców Podhalańskich. Od 1924 roku służył w 6. Pułku Artylerii Polowej, następnie w kadrze 6. Dywizjonu Taborów, z przydziałem ewidencyjnym do Powiatowej Komendy Uzupełnień w Rawie Ruskiej. Awansowany do stopnia rotmistrza w 1919 roku.

Dnia 27 marca 1939 roku został powołany do czynnej służby wojskowej z przydziałem do kadry 6. Dywizjonu Taborów w Jaworowie. We wrześniu 1939 roku dostał się do niewoli sowieckiej i został uwięziony w specjalnym obozie jenieckim NKWD w Starobielsku. Z obozu żona otrzymała dwie kartki z 25 grudnia 1939 i 5 lutego 1940 roku oraz list z 6 stycznia 1940 roku.

Zamordowany w siedzibie charkowskiego Zarządu NKWD, spoczywa na Polskim Cmentarzu Wojennym w Charkowie.

Dąb Pamięci Władysławowa Kotuli został posadzony na Cmentarzu Komunalnym w Wieliczce 3 maja 2010 roku oraz w Wierzchlesie, 12 października 2013 roku. 30 kwietnia 2015 roku leśnicy z Nadleśnictwa Wejherowo i społeczeństwo Helu uczcili pamięć nadleśniczego Kotuli odsłonięciem tablicy pamiątkowej i inskrypcji na kamieniu przed leśniczówką przy ul. Wiejskiej 26 w Helu.

Źródła na końcu opracowania: 2, 5, 8, 9, 14, 25, 28, 32, 33, 35

Władysław Kotula
(1893 - 1940)

Adam Stefan LORET (1884 – ok. 1940)

Pierwszy dyrektor naczelny Lasów Państwowych
Cywilny urzędnik centralnej administracji państwowej

Adam Stefan Loret syn Sydona Karola i Eugenii Górnikiewicz urodził się 26 grudnia 1884 r. w Jaśle. Uczęszczał do Szkoły Wydziałowej Męskiej, a później do Wyższego Cesarsko-Królewskiego Gimnazjum w Jaśle. Maturę uzyskał w 1904 r. Studiował w Krajowej Szkole Gospodarstwa Lasowego (od 1909 r. – nazwana Wyższą Szkołą Lasową) we Lwowie i następnie w Akademii Leśnej w Tharandcie w Saksonii (1907 lub 1909), specjalizując się w zarządzaniu lasu. W latach 1910-1920 pracował w prywatnych lasach dóbr Sucha koło Żywca, należących do Branickich – najpierw jako technik leśny, później jako kierownik zarządzania lasów i pełnomocnik dóbr.

Dnia 1 listopada 1920 r. przeszedł do służby państwowej i objął stanowisko p.o. Zarządu Okręgowego Dóbr Państwowych. Dnia 10 października 1921 r. został mianowany naczelnikiem, a 1 lutego 1925 r. dyrektorem Dyrekcji Lasów Państwowych w Warszawie. Był działaczem Związku Zawodowego Leśników.

Dnia 1 października 1926 r. minister rolnictwa i dóbr państwowych Aleksander Raczyński zlecił Loretowi jako nadzwyczajnemu delegatowi do spraw administracji lasów państwowych przeprowadzenie inspekcji wszystkich lasów państwowych w kraju i postawienie wniosków, co do koniecznych zmian w ich administracji i gospodarce.

W 1928 r. Loret zakończył działalność jako „nadzwyczajny delegat” i został skierowany do współpracy z dyrektorem Departamentu Leśnictwa w Ministerstwie Rolnictwa Janem Miklaszewskim. W 1928 r. opublikował swój program reform gospodarki leśnej pod tytułem „Główne wytyczne państwowego gospodarstwa leśnego” („Na froncie gospodarczym” wyd. 1928, przedruk „Las Polski” 1929, nr 5 i 6). Loret uzasadniał w nim tezę zwolenników etatyzmu, że dla osiągnięcia z lasów państwowych największego dochodu przy zachowaniu ciągłości i trwałości użytkowania konieczne jest przejęcie ich przez administrację lasów państwowych. Loret był zwolennikiem objęcia przez państwo kontroli nad całą gospodarką leśną w kraju. Twierdził, że „tylko państwo, jako właściciel, jest w stanie racjonalnie gospodarować lasami, uwydatniając wszystkie ekonomiczne, przyrodnicze i kulturowe korzyści płynące z nich dla kraju”.

Po utworzeniu w 1930 r. Dyrekcji Naczelnej Lasów Państwowych Loret został 1 stycznia 1931 r. powołany na jej kierownika z poleceniem realizowania nowej leśnej polityki gospodarczej. Przeprowadził wówczas inwentaryzację zasobów leśnych, likwidację umów z przedsiębiorcami prywatnymi, m.in. z angielską firmą „The Century European Timber Corporation” na eksploatację Puszczy Białowieskiej, przejęcie użytkowania lasu i sprzedaży drewna przez administrację lasów państwowych oraz

Adam Stefan Loret
(1884 - ok. 1940)

podjęcie przez nią przerobu drewna. Zorganizował eksport materiałów drzewnych, powołując do życia przedsiębiorstwo Polska Agencja Drzewna „Paged” i spowodował budowę portu drzewnego w Gdyni. Gdy 1 lutego 1934 r. weszła w życie nowa organizacja administracji lasów państwowych, Loret został mianowany – przez Prezydenta RP Ignacego Mościckiego – pierwszym dyrektorem naczelnym Lasów Państwowych i pozostał nim aż do wybuchu II wojny światowej.

W wyniku konsekwentnej realizacji swej polityki gospodarczej, a miała ona początkowo wielu przeciwników, osiągnął Loret poważne zwiększenie dochodowości lasów państwowych. Cieszył się poważaniem międzynarodowych kół gospodarczych i finansowych. Po wydaniu 30 listopada 1936 r. Dekretu Prezydenta Rzeczypospolitej o państwowym gospodarstwie leśnym, aprobującym politykę Loreta, ataki jego przeciwników ustały.

Po wybuchu wojny światowej Loret 5 września 1939 r. ewakuował się wraz z Dyrekcją Naczelną na wschód. Z propozycji opuszczenia kraju, wyjazdu wraz z rządem do Rumunii, nie skorzystał. 17 września został zatrzymany i aresztowany przez oddział wojsk sowieckich w miejscowości Naliboki, po czym odstawiony do więzienia w Nowogródku.

Ostatnie miesiące życia Adama Loreta i okoliczności jego śmierci nie są wystarczająco znane. Podawane są bardzo różne wersje dalszych jego losów. Według wnikliwych badań profesora Józefa Brody, na przełomie 1939 i 1940 r. Loret trafił do więzienia w Mińsku, co potwierdza m.in. świadectwo Konstantego Rdutowskiego. Profesor Broda nie znalazł w tym świadectwie wzmianki, że Loret mógł być zamordowany przez NKWD na mocy uchwały politbiura WKP (b) z 5 marca 1940 r., stąd wysnuwa wniosek, że mógł zginąć dopiero przy likwidacji więzienia, co nastąpiło po ataku Niemiec na ZSRS, w czerwcu 1941 r. Jak się wydaje, ostateczne wyjaśnienie daty śmierci Adama Loreta mogłoby nastąpić w wyniku ujawnienia dokumentów z archiwów rosyjskich i białoruskich z tamtych czasów, ale jak wiemy, są dla nas niedostępne, jeżeli w ogóle jeszcze istnieją.

Adam Loret jest wymieniony jako ofiara Zbrodni Katyńskiej dokonanej przez sowieckie NKWD w Mińsku w publikacji ks. Z. Peszkowskiego i S. Zdrojewskiego (2001). Gdyby ta wersja uzyskała ostateczne potwierdzenie w dokumentach oznaczałoby, że Adam Loret został rozstrzelany w więzieniu w Mińsku, a zwłoki trafiły na wielkie leśne cmentarzysko w Kuropatach, gdzie do dzisiaj nie przeprowadzono ani ekshumacji, ani godnego upamiętnienia dziesiątków tysięcy pomordowanych, w tym Polaków.

Adam Loret był żonaty z Haliną Marią z d. Siewierską. Dzieci nie miał.

W ostatniej dekadzie leśnicy i społeczeństwo w kilku miejscach w kraju upamiętnili jego osobę i dokonania, m.in. przed siedzibą Dyrekcji Generalnej LP w Warszawie stanął pomnik Adama Loreta, w Białowieży odsłonięto pamiątkową tablicę, Technikum Leśne w Tucholi otrzymało jego imię, w Wierchlesie leśnicy posadzili Dąb Pamięci.

Dyrektor naczelny Lasów Państwowych Adam Loret (w środku) z wizytą w Toruniu z okazji zjazdu Związku Leśników Polskich w maju 1933 r.

Szczepan Eugeniusz ŁUCZAK (1906-1940)

Pracownik Dyrekcji LP w Toruniu i Wyłuszczeni Nasion w Klosnowie k. Chojnic
Podporucznik rezerwy Wojska Polskiego

Szczepan Eugeniusz Łuczak, syn Stefana i Walerii ze Żmudzińskich, urodził się 26 grudnia 1906 r. w Łodzi. Maturę zdał w Gimnazjum im. Jędrzeja Śniadeckiego w Pabianicach w 1926 r. Był immatrykulowany 28 listopada 1926 r. na Wydziale Leśnym Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Stopień inżyniera leśnictwa otrzymał 12 grudnia 1932 r. na podstawie pracy dyplomowej pt. „Stosunki fitogeograficzne i masywy leśne jako wskaźniki istnienia naturalnych warunków dla bytowania świerka”, wykonanej w Zakładzie Urządzania Lasu pod kierunkiem profesora Władysława Jedlińskiego.

W 1932 r. ukończył Szkołę Podchorążych Rezerwy Piechoty w Jarocinie. Został awansowany do stopnia podporucznika ze starszeństwem 1 stycznia 1935 r. i przydzielony ewidencyjnie do 63. Pułku Piechoty. Po odbyciu służby wojskowej pracował w nadleśnictwie w Wyszku nad Bugiem, po czym jako praktykant techniczno-leśny w Dyrekcji Lasów Państwowych w Toruniu, a następnie w Wyłuszczeni Nasion w Klosnowie (1933 r.) k. Chojnic na terenie tejże Dyrekcji. Mieszkał w Toruniu.

Pracę w Instytucie Badawczym Lasów Państwowych rozpoczął w 1936 r. na stanowisku asystenta w Oddziale Żywicowania, gdzie pracował do wybuchu wojny. Zajmował się anatomią przewodów żywicznych, czemu poświęcił trzy artykuły: „O budowie przewodów żywicznych” (Las Polski, 1936 nr 9), „Rozmieszczenie przewodów żywicznych w drewnie sosny” (Las Polski, 1937 nr 1), „Powstawania i wydzielanie żywicy” (Las Polski, 1938 nr 3).

W marcu 1939 r. powołany na ćwiczenia wojskowe w 71. Pułku Piechoty w Zambrowie. Był uczestnikiem wojny obronnej we wrześniu 1939 r. Po 17 września dostał się do niewoli sowieckiej i został uwięziony w specjalnym obozie jenieckim NKWD w Kozielsku. O fakcie tym informował kolega szkolny, naoczny świadek zwolniony z obozu ze względu na niemieckie pochodzenie.

Szczepan Łuczak został wywieziony z obozu 14 kwietnia 1940 r. Nazwisko znajduje się na liście wywozowej nr 032/2. Zamordowany w Lesie Katyńskim, spoczywa na Polskim Cmentarzu Wojennym w Katyniu. Znalazł się na liście rozpoznanych ofiar ekshumacji niemieckiej w 1943 r. o czym informował „Nowy Kurier Warszawski” nr 147 z 5 lipca 1943 r. pod nr. 02963. Znalaziono przy nim imienne pozwolenie na broń.

Szczepan Eugeniusz Łuczak był stanu wolnego.

Posiada Dąb Pamięci posadzony w Wierzchlesie 12 października 2013 roku.

Źródła na końcu opracowania: 2, 4, 6, 7, 15, 17, 23, 28, 32, 33, 35

Szczepan Eugeniusz Łuczak
(1906 - 1940)

Sobiesław Maria Kornel MOŚCICKI (1900-1940)

Nadleśniczy Nadleśnictwa Kartuzy
Kapitan rezerwy Wojska Polskiego

Sobiesław Maria Kornel Mościcki urodził się 13 sierpnia 1900 r. w Rogaticy w Bośni (ojciec Kornel Wiktor, matka Jadwiga Radomska), gdzie przebywał do siódmego roku życia. Do szkoły uczęszczał w Rzeszowie, gdzie też ukończył I Gimnazjum Klasyczne uzyskując maturę. W 1918 r. wstąpił ochotniczo do Polskiego Korpusu Posiłkowego w Bolechowie na polskich Kresach (dzisiaj Ukraina). Internowany i wywieziony do szpitala Hust na Węgrzech, skąd zbiegł w maju 1918 r. Przez Przemysł, Lwów i Kijów zmierzał do II Korpusu gen. Hallera, który w tym czasie został rozбитý pod Kaniowem. W tej sytuacji, wraz z braćmi por. Adrianem i kpt. Klemensem Mościckimi przedostał się przez Moskwę do Murmańska. W lipcu 1918 r. drogą morską przez Anglię dotarł do Francji do obozu polskiego w Sille de Guillaume. W Camp du Ruchard ukończył wojskową szkołę aspirantów-podchorążych. Rozkazem Dowództwa Wojsk Polskich w Paryżu, w kwietniu 1919 r. został mianowany podporucznikiem. Do Polski wrócił z Armią Generała Hallera 15 maja 1919 r. Brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej w 64. Pułku Piechoty. Do rezerwy został zwolniony 19 listopada 1920 r. w stopniu porucznika.

W 1920 r. podjął studia leśne na Uniwersytecie Poznańskim. Po ich ukończeniu w 1924 r. (dyplom inżyniera w 1923 r.) objął służbę cywilną na stanowisku adiunkta leśnego w Administracji Lasów Państwowych. Ożenił się z Marią Nikodemowiczówną. Miał dwoje dzieci: Ewę (ur. 18.10.1925 r.) i syna Andrzeja (ur. 20.09.1928 r.). W 1931 r. został nadleśniczym w państwowym Nadleśnictwie Kartuzy. Stanowisko to zajmował do wybuchu II wojny światowej. Jeszcze w 1936 r. został mianowany kapitanem Wojska Polskiego.

Więcej jak bardzo dobry oficer

Krótki wyciąg z opinii o Sobiesławie Mościckim sporządzonej przez dowódcę Dywizjonu Szkolnego Żandarmerii w Grudziądzu w 1928 r.: *„Bardzo ambitny, obowiązkowy, stanowczy, pilny, o bardzo wysokim poczuciu honoru. Lubi pracować i to z bardzo dobrym wynikiem. Charakter zrównoważony, w stosunkach koleżeńskich i towarzyskich wzorowy. Wysoki, dobrze zbudowany. Oficer o inteligencji bardzo dużej. Stanowczy i pewny w swoich postanowieniach. Energiczny i zawsze samodzielny. Więcej jak bardzo dobry oficer.”*

Sobiesław Maria Kornel Mościcki
(1900 - 1940)

Zamordowany w Charkowie

Latem 1939 r. kapitan żandarmerii Sobiesław Mościcki został zmobilizowany do Wojska Polskiego. Brał udział w kampanii wrześniowej. Dostał się do niewoli sowieckiej. Przebywał w obozie jenieckim w Starobielsku. Zamordowany przez sowieckie NKWD wiosną 1940 r. strzałem w tył głowy, w więzieniu w Charkowie. Spoczywa na tamtejszym Polskim Cmentarzu Wojennym. Podczas prac ekshumacyjnych w 1996 r. natrafiono na dokumenty Sobiesława Mościckiego.

Dęby Pamięci nadleśniczego Sobiesława Mościckiego posadzono przy Liceum Ogólnokształcącym im. Mikołaja Kopernika w Ostrowi Mazowieckiej 17 września 2010 roku, w Wierchlesie 12 października 2013 roku i przy siedzibie Nadleśnictwa Kartuszy 9 września 2014 roku.

Tadeusz MIŚKO (1889-1940)

Nadleśniczy lasów łabiszyńskich majątku Lubostroń
Podporucznik rezerwy Wojska Polskiego

*Fotografii
nie posiadamy*

Tadeusz Miśko, syn Józefa i Marii z Darischów, urodził się 10 kwietnia 1889 roku w Harbutowicach w powiecie wadowickim. Gimnazjum z maturą ukończył w Krakowie. Studiował w Wyższej Szkole Rolniczej (Hochschule für Bodenkultur) w Wiedniu, m.in. w latach 1918-1919 na Wydziale Inżynierii Lasowej. W 1925 roku otrzymał dyplom nauk leśnych na Wydziale Rolniczo-Leśnym Uniwersytetu Poznańskiego.

W 1926 r. pracował w Komisji Ochrony Lasu w Starostwie Bydgoskim. Około 1930 roku został nadleśniczym w lasach łabiszyńskich należących do majątku Lubostroń rodu Skórzewskich. Siedziba tego prywatnego nadleśnictwa mieściła się w Kąpiu. Obecnie są to lasy Nadleśnictwa Szubin na terenie Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Toruniu.

Tadeusz Miśko uczestniczył w I wojnie światowej jako żołnierz armii austro-węgierskiej. Do Wojska Polskiego wstąpił w 1918 roku. Służył w 20. Pułku Piechoty a następnie w 4. Pułku Strzelców Podhalańskich. Został awansowany do stopnia porucznikaze starszeństwem 1 czerwca 1919 roku i przydzielony do 57. Pułku Piechoty. Odznaczony medalami pamiątkowymi.

W sierpniu 1939 roku zmobilizowany do Wojska Polskiego brał udział w wojnie obronnej. We wrześniu 1939 roku dostał się do niewoli sowieckiej i został uwięziony w obozie jenieckim NKWD w Kozielsku. Wywieziony z obozu 13 kwietnia 1940 roku. Nazwisko znajduje się na liście wywozowej nr 029/4.

Zamordowany w Lesie Katyńskim, spoczywa na Polskim Cmentarzu Wojennym w Katyniu. W czasie niemieckiej ekshumacji w 1943 roku znaleziono przy zwłokach pocztówki i list.

Dąb Pamięci Tadeusza Miśko posadzono w Nadleśnictwie Celestynów 18 listopada 2011 roku i w Wierzchlesie 12 października 2013 roku.

Źródła na końcu opracowania: 2, 6, 7, 10, 15, 28, 32, 33, 35

Ignacy NITKOWSKI (1908-1940)

Pracownik działu urządzania lasu w Dyrekcji Lasów Państwowych w Toruniu
Porucznik rezerwy Wojska Polskiego

Ignacy Nitkowski, syn Jana i Agnieszki z Trębskich, urodził się 13 lipca 1908 roku w Głuchowie w powiecie skierniewickim. Do szkoły średniej uczęszczał w Rawie Mazowieckiej, a następnie w Skierniewicach. Studiował na Wydziale Leśnym Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Stopień inżyniera leśnictwa otrzymał 2 grudnia 1935 roku na podstawie pracy dyplomowej pt. „Analiza dokładności wzorów Hubara, Hossfelda, Simony’ego i Rieckiego zastosowanych do pomiarów strzał sosnowych” wykonanej w Zakładzie Urządzania Lasu pod kierunkiem profesora Jana Miklaszewskiego. Pracował jako taksator w dziale urządzania lasu w Dyrekcji Lasów Państwowych w Toruniu. Brał udział w opracowaniu planów urzędzeniowych lasów okolic Starogardu (Leśnictwo Gaj, Nadleśnictwo Mestwino), Torunia, Białegostoku.

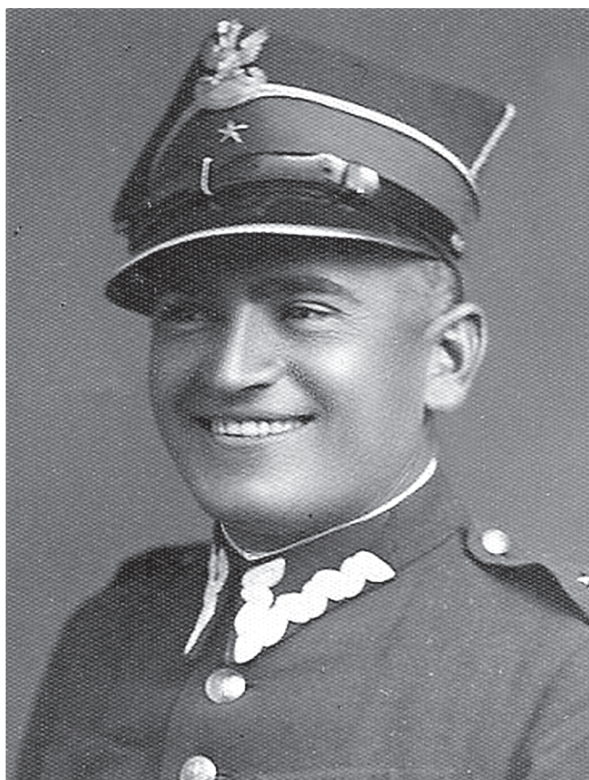
W 1930 roku ukończył Szkołę Podchorążych Rezerwy Piechoty w Zambrowie. Awansowany do stopnia podporucznika ze starszeństwem 1 stycznia 1932 roku. Został przydzielony do 77. Pułku Piechoty, w którym odbywał ćwiczenia rezerwy jako dowódca plutonu ciężkich karabinów maszynowych.

W sierpniu 1939 roku zmobilizowany do Wojska Polskiego. W kampanii wrześniowej walczył w 77. Pułku Piechoty w kompanii karabinów maszynowych. Brał udział w obronie Lwowa, walcząc z Niemcami. We wrześniu 1939 roku dostał się do niewoli sowieckiej i został uwięziony w specjalnym obozie jenieckim NKWD w Starobielsku. Napisał kilka kartek z obozu starobielskiego do siostry Katarzyny w Głuchowie i do brata Andrzeja (zginął w Powstaniu Warszawskim) w Warszawie.

Ignacy Nitkowski został zamordowany w siedzibie charkowskiego Zarządu NKWD, spoczywa na Polskim Cmentarzu Wojennym w Charkowie. W obozie starobielskim przebywał również Roman Trębski – inżynier leśnik, kuzyn Ignacego, zamordowany podobnie jak on w Charkowie. Ignacy Nitkowski był kawalerem.

Dąb Pamięci Ignacego Nitkowskiego posadzono na cmentarzu parafialnym w Głuchowie 9 października 2009 roku i w Wierzchlesie 12 października 2013 roku.

Źródła na końcu opracowania: 2, 4, 5, 6, 7, 13, 25, 28, 33, 35

Ignacy Nitkowski
(1908 - 1940)

Franciszek Nowicki (1895-1940)

Nadleśniczy Nadleśnictwa Gniewowo
Podporucznik rezerwy Wojska Polskiego

Franciszek Nowicki syn Michała i Katarzyny z Wielandów urodził się 2 października 1895 r. w Salnie w pow. bydgoskim. Uczęszczał do szkoły ludowej w miejscowości rodzinnej i Koronowie oraz w latach 1907-1912 do Collegium Marianum w Pelplinie, następnie do gimnazjum w Nakle, gdzie należał do Tajnej Organizacji Tomasz Zana i Polskiej Drużyny Strzeleckiej. W 1915 r. uzyskał świadectwo dojrzałości.

W czerwcu 1915 r. powołany do armii niemieckiej rozpoczął służbę wojskową w 14. Pułku Piechoty w Bydgoszczy, gdzie odbył trzymiesięczny kurs dokształcający. W grudniu 1916 r. wysłany został na front zachodni do 49. Pułku Piechoty, następnie został przydzielony do Pułku Radiotelegraficznego. Walczył w bitwach pod Verdun, Champagne, Reims i we Flandrii. Zwolniony z wojska z końcem listopada 1918 r., powrócił do Bydgoszczy poważnie chory; przebywał na leczeniu w Zakładzie św. Floriana.

W latach 1919-1923 studiował leśnictwo na Wydziale Rolniczo-Leśnym Uniwersytetu Poznańskiego, gdzie należał też do Korporacji Studentów Pomerania. Z początkiem sierpnia 1920 r. zgłosił się ochotniczo do Wojska Polskiego, zwolniony w połowie listopada tego roku. W styczniu 1923 r. otrzymał absolutorium, a w listopadzie dyplom inżyniera leśnika.

W marcu 1924 r. rozpoczął pracę w Dyrekcji Lasów Państwowych w Toruniu. W latach 1928-1939 był nadleśniczym w Nadleśnictwie Gniewowo k. Gdańska w Dyrekcji LP w Toruniu. Społecznie działał w Towarzystwie byłych Żołnierzy i Wojaków „Straż” na Pomorzu. W 1925 r., po odbytych wcześniej ćwiczeniach w 3. Pułku Łączności w Grudziądzu mianowany został podporucznikiem rezerwy i przydzielony do Pułku Radiotelegraficznego Warszawa-Powązki.

Brał udział w kampanii wrześniowej 1939 r. Dalsze jego losy oraz okoliczności dostania się do niewoli sowieckiej nie są znane. Przebywał w obozie jeńców w Kozielsku. Nazwisko jego znajduje się na liście jeńców z 3 kwietnia 1940 r. poz. 1, których przekazano do dyspozycji NKWD w Smoleńsku. Wywieziony do Lasu Katyńskiego i tam zamordowany. Podczas ekshumacji zidentyfikowany pod nr. 2000 i złożony do bratniej mogiły trzeciej. Przy zwłokach znaleziono: legitymację urzędniczą wystawioną w Toruniu, dwa medaliki i krzyżyk na łańcuszku. Spoczywa na Polskim Cmentarzu Wojennym w Katyniu. Dąb Pamięci Franciszka Nowickiego posadzono w Nadleśnictwie Celestynów 18 listopada 2011 roku i w Wierzchlesie 12 października 2013 roku.

Źródła na końcu opracowania: 1, 2, 4, 6, 12, 13, 14, 25a, 26, 27, 28, 31, 32, 35

Franciszek Nowicki
(1895 - 1940)

Edmund Bolesław Wróblewski (1898-1940)

Właściciel tartaku w Brusach
Kapitan rezerwy Wojska Polskiego

Edmund Bolesław Wróblewski, syn Jana i Józefy z Krefftów, urodził się 14 marca 1898 r. w Brusach, pow. Chojnice. Jego ojciec był znanym działaczem niepodległościowym i założycielem polskiej Spółdzielni „Ceres” w Brusach, za co był szykanywany przez zaborcze władze niemieckie. Edmund, jako uczeń, uczestniczył w strajku szkolnym. W gimnazjum w Chojnicach należał do Towarzystwa Filomatów (tajne Towarzystwo Tomasza Zana).

W czasie I wojny światowej powołany jako poborowy do armii niemieckiej, skąd w lipcu 1918 roku dostał się do niewoli francuskiej, gdzie zorganizował około dwustuosobowy „obóz polski” i zgłaszał się ochotników do tworzonej we Francji Armii Polskiej gen. Hallera. W maju 1919 roku wcielony do 21. Pułku Strzelców Kresowych. Brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej. Odznaczony Krzyżem Walecznych i Medalem za wojnę bolszewicką. Zwolniony 13 lutego 1922 r. na własną prośbę z Wojska Polskiego, objął po ojcu kierownictwo nad tartakami i cegielnią w Brusach. Jako oficer rezerwy pracował w miejscowych formacjach Przysposobienia Wojskowego; był komendantem PW w okręgu Chojnice.

Opinia wojskowa: *„Bardzo dobry oficer jako organizator, instruktor, idzie z postępowaniem wiedzy wojskowej, bardzo inteligentny, ambitny, koleżeński. W wysokim stopniu posiada poczucie obywatelskie, dobry patriota. Wybitnie honorowy, odważny. Dobra postawa, schludny i ruchliwy. Zajmuje się i interesuje sportem. Energiczny, pewny siebie, stanowczy i samodzielny. W służbie, jak i poza służbą zachowuje się, jak przystoi na oficera.”*

Biegła znajomość języków: polskiego, niemieckiego i francuskiego.

Ożenił się z Dawidą Brzostowską, z którą miał pięć córek: Janinę, Wandę, Izabelę, Krystynę i Barbarę. W sierpniu 1939 r. zmobilizowany do Wojska Polskiego, brał udział w kampanii wrześniowej. Po 17 września 1939 r. dostał się do niewoli rosyjskiej i trafił do obozu jenieckiego w Kozielsku, skąd wysłał do rodziny dwa listy, ostatni w lutym 1940 roku. Zamordowany przez sowieckie NKWD w Katyniu wiosną 1940 r. Zidentyfikowany przez Niemców podczas ekshumacji w 1943 r.

Dąb Pamięci majora Edmunda Wróblewskiego posadzono przy Miejskim Kolegium – Centrum Kształcenia Ustawicznego w Gdyni przy ul. Raduńskiej 21, 30 kwietnia 2010 roku i w Wierchlesie 12 października 2013 roku.

Źródła na końcu opracowania: 4, 15, 16, 23, 26b, 35

Edmund Bolesław Wróblewski
(1898 - 1940)

Rudolf Zacher (1899-1940)

Nadleśniczy Nadleśnictwa Mestwinowo
Porucznik rezerwy Wojska Polskiego

Rudolf Zacher, syn Józefa i Heleny z d. Adamskiej, urodził się 11 kwietnia 1899 r. w Jaworznie, powiat Chrzanów w województwie krakowskim. Wcześnie osierocony przez ojca. Szkołę średnią z maturą ukończył w Krakowie w 1918 r. Od 1917 r. odbywał służbę wojskową w armii austriackiej w Nowym Sączu i Ołomuńcu. W 1918 r. brał udział w walkach na froncie włoskim i w Albanii. W listopadzie 1918 r. wstąpił ochotniczo do Wojska Polskiego do 13. Pułku Piechoty w Krakowie. Uczestniczył w walkach o Śląsk Cieszyński, później w wojnie z bolszewikami – w obronie Modlina w czerwcu 1920 r., a następnie w 15. Pułku Piechoty w ofensywie przeciwko bolszewikom pod Ciechanowem i Pułtuskim i w walkach na Wołyniu. Kończył wojnę w stopniu podporucznika.

Odbył studia na Wydziale Rolniczo-Leśnym Uniwersytetu Poznańskiego w latach 1921-1925. Napisał prace inżynierską pt. „Zastosowanie i zapotrzebowanie drewna kopalnianego w Polsce”. Posiadał dobrą znajomość języków niemieckiego i francuskiego. Od 1926 r. pełnił służbę w państwowym gospodarstwie leśnym w Dyrekcji Lasów Państwowych w Toruniu, na stanowisku adiunkta leśnego, najpierw w Dyrekcji, później w nadleśnictwach Rytel i Kartuzy. Od 1938 r. do wybuchu II wojny światowej był nadleśniczym Nadleśnictwa Mestwinowo.

Żonaty z Haliną zd. Marcinkowską (1908-1992), miał syna Ryszarda (1937-1941), który zmarł na tyfus, w Krakowie i tam został pochowany na Cmentarzu Rakowickim.

Rudolf Zacher został zmobilizowany do Wojska Polskiego w sierpniu 1939 roku. Dostał się do niewoli sowieckiej. Przebywał w obozie jenieckim w Starobielsku, skąd rodzina otrzymała kilka kartek pocztowych. Zamordowany przez NKWD prawdopodobnie w Charkowie, wiosną 1940 r.

Rudolf Zacher miał dwóch braci, w tym księdza infułata Edwarda Zachera posługującego w Wadowicach – wychowawcę Karola Wojtyły. Ksiądz Zacher zmarł w Wadowicach w 1987 r. w wieku 84 lat. Losy drugiego brata nie są znane.

Leśnicy posadzili Rudolfowi Zacherowi Dąb Pamięci w Wierzchlesie 12 października 2013 roku.

Źródła na końcu opracowania: 1, 2, 4, 6, 7, 12, 14, 19, 25, 28, 32, 33, 35

Rudolf Zacher
(1899 - 1940)

Stanisław ZYSNARSKI (1898 - ok. 1940)

Właściciel tartaku w Rudzkim Moście k. Tucholi
Hallerczyk, sierżant rezerwy Wojska Polskiego

Stanisław Zysnarski urodził się 19 lutego 1898 r. w Poznaniu, s. Józefa i Anieli zd. Jasińskiej. W klasie maturalnej otrzymał świadectwo i wezwanie do wojska pruskiego. Uczestniczył w I wojnie światowej. Na terenie Francji z grupą Polaków – towarzyszy broni dostał się do Armii Hallera. Znał języki: angielski, niemiecki i francuski. W armii Hallera był tłumaczem francuskiego. Z Francji wrócił do Poznania. W armii Hallera doszedł do stopnia sierżanta-majora.

Żonaty z Ireną zd. Marasz (1907-1992). Miał pięcioro dzieci: Tadeusza (1930), Jerzego (1931-2001), Bogdana (1933-2013), Halinę (1934) i Włodzimierza (1937).

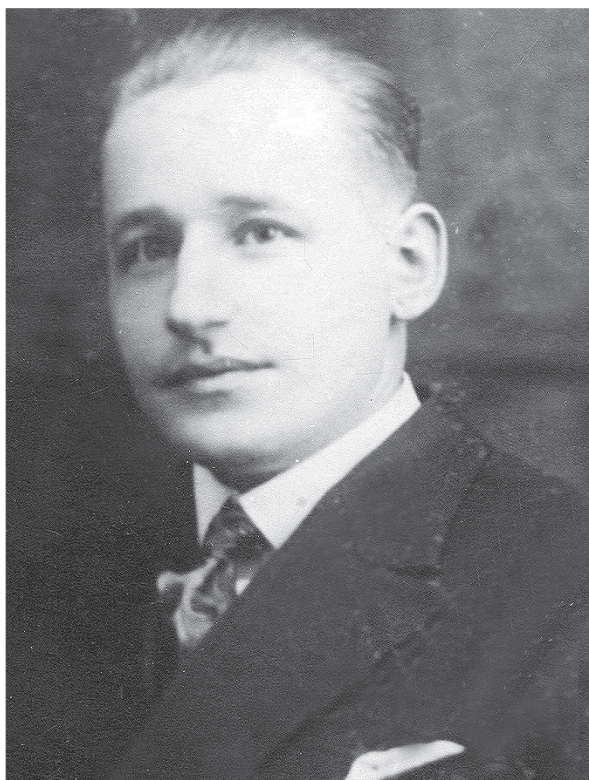
Otrzymał propozycję pracy w francuskiej firmie drzewnej La Forestier, która miała tartaki m.in. w Rudzkim Moście k. Tucholi i w Cekcynie. Pracował jako kierownik tartaku w Cekcynie. Po upadku La Forestier w 1934 r. wykupił tartak w Rudzkim Moście, który spłacił do 31 grudnia 1938 r.

Zmobilizowany do Wojska Polskiego w końcu sierpnia 1939 r. mimo inwalidztwa. Był kulawy, używał laski. W listopadzie 1939 r. Niemcy usunęli rodzinę Zysnarskich z tartaku w Rudzkim Moście.

Stanisław Zysnarski brał udział w działaniach wojennych w stopniu sierżanta rezerwy Wojska Polskiego. Został powołany do obrony przeciwlotniczej w Toruniu. Był później widziany w okolicach Włocławka w kierunku Warszawy, nad Bzurą i w okolicach Łomży (wiadomość z PCK na podstawie notatki z 1945 roku, kiedy był poszukiwany przez szwagra Zbigniewa Marasza).

Po wojnie, w 1948 roku, uznany przez Sąd w Tucholi za zmarłego. Według informacji z Polskiego Czerwonego Krzyża miał zginąć 8 września 1939 roku nad Bzurą. Akt zgonu (nr 26/1949) został sporządzony w USC w Ożarowie Mazowieckim dopiero w 1949 roku. Miałby też spoczywać w bezimiennym grobie na cmentarzu wojskowym w Ołtarzewie.

W 1945 r. dwaj towarzysze broni Stanisława Zysnarskiego (anonimowi ze względu na represje ze strony władz komunistycznych PRL, którzy przeżyli wojnę i pracowali później w Tucholi) potwierdzili Irenie - żonie Stanisława, że wraz z nim dostali się do niewoli sowieckiej. Proponowali mu wspólną ucieczkę, ale on ze względu na inwalidztwo nie chciał utrudniać tej próby. Ucieczka się powiodła, a dalsze losy

Stanisław Zysnarski
(1898 - ok. 1940)

Stanisława Zysnarskiego pozostały nieznane, aż do publikacji ks. prof. Zdzisława Peszkowskiego i dr. Stanisława Zdrojewskiego „Leśnicy w grobach Katynia” (2000 r.), gdzie jest wymieniony jako więzień w Mińsku i ofiara zbrodni katyńskiej w Kuropatach.

Rodzina (dzieci Stanisława Zysnarskiego) powzięły informację o śmierci Ojca w Mińsku (pochowany w Kuropatach) dopiero w 2004 r. ze wspomnianej publikacji „Leśnicy w grobach Katynia” (dokładnie 19 lutego 2004 r. w 106. rocznicę urodzin Stanisława). Podjęto intensywne poszukiwania i korespondencję z instytucjami, które mogłyby szerzej naświetlić sprawę. Żadna z nich (Polski Czerwony Krzyż, Centralne Archiwum Wojskowe, Instytut Pamięci Narodowej) nie odnalazła dokumentów, które byłyby pomocne w tych poszukiwaniach. Stanisław Zysnarski jest jedną z blisko 4 tysięcy polskich ofiar Zbrodni Katyńskiej z tzw. listy białoruskiej, która wciąż nie jest oficjalnie znana, a fakt jej istnienia jest ukrywany przez spadkobierców wykonawców sowieckiej zbrodni.

Dąb Pamięci Stanisława Zysnarskiego posadził syn Tadeusz wraz z leśnikami w Wierchlesie (Nadleśnictwo Zamrzenica) 12 października 2013 roku.

ŹRÓDŁA

1. Almanach leśny. Rocznik personalny administracji Lasów Państwowych 1933, Warszawa 1933
2. Borczyński M., Almanach Polskich Leśników Kombatantów, Ośrodek Kultury Leśnej w Gołuchowie, Poznań 1997
3. Broda J., Ostatnia droga Adama Loreta..., w: Adam Loret. Pierwszy dyrektor naczelny Lasów Państwowych (red. Andrzej Grzywacz), Polskie Towarzystwo Leśne, Warszawa 2010
4. Centralne Archiwum Wojskowe w Warszawie: kopie i skany dokumentów pozyskane w latach 2011-2013
5. Charków. Księga Cmentarna Polskiego Cmentarza Wojennego (Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa, Warszawa 2003
6. Chrzanowski T., Dziesięciu z Listy Katyńskiej, Życie Lasów Kujawsko-Pomorskich. Biuletyn Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Toruniu, R. XVI: 2013 nr 2 s. 51
7. Chrzanowski T. (red.), Z dziejów Dyrekcji Lasów Państwowych w Toruniu 1925-2010, Polskie Towarzystwo Leśne. Oddział w Toruniu, Toruń 2010
8. Duda J., W 70. rocznicę zbrodni katyńskiej 1940-2010). Wieliczanie, jeńcy wojenni Koziełska - Ostaszkowa-Starobielska zamordowani w ZSRR w 1940 r. Biblioteczka Wielicka, zeszyt 93, Wieliczka 2010, str. 49-50
9. Duda Jadwiga z Wieliczki – Informacje i materiały związane z Władysławem Kotulą, pozyskane przez autora w 2013 r.
10. Górski M. A., Był dom... wspomnienia Michała Adama Górskiego 1897-1954, Wydawnictwo Graf-Bog, Żnin 2007
11. Grzywacz A., Adam Loret – życie i działalność, w: Pierwszy dyrektor naczelny Lasów Państwowych (red. Andrzej Grzywacz), Polskie Towarzystwo Leśne, Warszawa 2010
12. Historia Koła Leśników 1919-2009 pod redakcją Jarosława Szabana, Wydawnictwo PTL, Poznań 2009
13. Jakubiak Anna – informacje i materiały związane z Ignacym Nitkowskim, pozyskane przez autora w latach 2011-2013
14. Kalendarz Leśny Informacyjny 1926, 1927, 1928, 1929, 1937, 1939 Wydawnictwo Oddziału Wileńskiego Związku Zawodowego Leśników w Rzeczypospolitej Polskiej. Wilno
15. Katyń. Księga Cmentarna Polskiego Cmentarza Wojennego. Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa, Warszawa 2000
16. Katyńska Rodzina w Gdyni. Monografia nekrologiczna (red. Ewa Bąkowska), Gdynia 1995, str. 48-49
17. Kłoskowska A., Pracownicy Instytutu Badawczego Leśnictwa polegli i zamordowani w latach II wojny światowej, w: Leśne Prace Badawcze, nr 2, rok 2006, Instytut Badawczy Leśnictwa, Warszawa 2006, str. 153

18. Kończewski G., Prawda po latach, Nowości – dziennik toruński, 19 marca 2004 r., str. 14
19. Lisiecki Andrzej, Lisiecka Zofia z Bydgoszczy - Informacje i dokumenty pozyskane przez autora w latach 2011-2013
20. Listy Katyńskiej ciąg dalszy. Straceni na Ukrainie. Niezależny Komitet Historyczny Badań Zbrodni Katyńskiej. Polska Fundacja Katyńska. Centralna Biblioteka Wojskowa. Warszawa 1994. (str. 7. poz. 219)
21. Miednoje. Księga Cmentarna Polskiego Cmentarza Wojennego. Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa, Warszawa 2005
22. Moszyński A., Lista Katyńska. Jeńcy obozów Kozielsk, Ostaszków, Starobielsk zaginieli w Rosji sowieckiej, „Gryf” Londyn, Agencja Omnipress, Polskie Towarzystwo Historyczne, Warszawa 1989
23. Muzeum Katyńskie w Warszawie: kopie i skany dokumentów, pozyskane przez autora w latach 2012-2013
24. Ocaleni z niepamięci. Stowarzyszenie Rodzina Katyńska w Gdańsku. Wydawnictwo Marpress. Gdańsk 2001
25. Peszkowski Z.A.J., Zdrojewski S.Z.M., Leśnicy w grobach Katynia, Warszawa-Łódź-Orchard Lake 2001, (str. 104)
- 26a. Pro Memoria: Franciszek Nowicki, Wojskowy Przegląd Historyczny, Rok XXXVI, Nr 3-4, Warszawa 1991, ss. 477-478
- 26b. Pro Memoria: Edmund Bolesław Wróblewski (J.K.), Wojskowy Przegląd Historyczny, Rok XXXVIII, Październik-Grudzień, Nr 4 (142), Warszawa 1992, ss. 368-369
27. Przybyszewski K., Biogram Franciszka Nowickiego (1895-1940), maszynopis, Toruń 2013
28. Skowronek Tomasz, pracownik Nadleśnictwa Borne Sulinowo - Informacje ustne i pisemne pozyskane przez autora w latach 2011-2013
29. Sokołowski W., Życiorysy absolwentów i studentów leśników Uniwersytetu Poznańskiego poległych i zmarłych w latach 1939 – 1940, Akademia Rolnicza w Poznaniu, Koło Naukowe Leśników, Poznań 1986
30. Szkiłłądź Fr., Biografia Adama Loreta, w: Adam Loret. Pierwszy dyrektor naczelny Lasów Państwowych (red. Andrzej Grzywacz), Polskie Towarzystwo Leśne, Warszawa 2010
31. Szymański B., Martyrologia leśników polskich. Las Polski 1989 nr 17
32. Szymański B. Dalsze materiały wyjaśniające „białe plamy” martyrologii leśników polskich. Las Polski 1991 nr 15/16 i 17/18
33. Tucholski J., Mord w Katyniu. Kozielsk, Ostaszków, Starobielsk. Lista ofiar, Instytut Wydawniczy PAX, Warszawa 1991
34. Zysnarski Tadeusz – Informacje i dokumenty pozyskane przez autora na temat Stanisława Zysnarskiego, w latach 2011-2013

35. Dwunastu z Listy Katyńskiej. Leśnicy i drzewiarze z Pomorza i Kujaw, ofiary Zbrodni Katyńskiej. Polskie Towarzystwo Leśne Oddział w Toruniu, Regionalna Dyrekcja LP w Toruniu. Toruń 2014

Autor opracowania „Dwunastu z Listy Katyńskiej” - **Tadeusz Chrzanowski** jest pracownikiem Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Toruniu, absolwentem Wydziału Leśnego SGGW w Warszawie, redaktorem naczelnym kwartalnika „Życie Lasów Kujawsko-Pomorskich”.

Kontakt tel. 56 65 84 354, e-mail: tadeusz.chrzanowski@torun.lasy.gov.pl

LEŚNICY I DRZEWIARZE

związani zawodowo z lasami Dyrekcji Lasów Państwowych w Toruniu
ZAMORDOWANI PRZEZ SOWIECKIE NKWD W ZBRODNI KATYŃSKIEJ wiosną 1940 r.

BOLESŁAW BŁAŻEWICZ

(1889-1940)
INSPEKTOR DYREKCJI LP W TORUNIU
† BYKOWNIA K. KIJOWA

SZCZEPAN ŁUCZAK

(1906-1940)
PRACOWNIK DYREKCJI LP W TORUNIU
† KATYŃ

FRANCISZEK NOWICKI

(1895-1940)
NADLEŚNICZY NADLEŚNICTWA GNIEWOWO
† KATYŃ

EDMUND DRECKI

(1897-1940)
NADLEŚNICZY NADLEŚNICTWA KOŚCIERZYNA
† KATYŃ

TADEUSZ MIŚKO

(1889-1940)
NADLEŚNICZY W MAJĄTKU LUBOSTRŃ
† KATYŃ

EDMUND WRÓBLEWSKI

(1898-1940)
WŁAŚCICIEL TARTAKU W BRUSACH
† KATYŃ

WŁADYSŁAW KOTULA

(1893-1940)
NADLEŚNICZY (P.O.) LEŚNICTWA HEL
† CHARKÓW

SOBIEŚŁAW MOŚCICKI

(1900-1940)
NADLEŚNICZY NADLEŚNICTWA KARTUZY
† CHARKÓW

RUDOLF ZACHER

(1899-1940)
NADLEŚNICZY NADLEŚNICTWA MESTWINOWO
† CHARKÓW (?)

ADAM LORET

(1884-1940?)
DYREKTOR NACZELNY LASÓW PAŃSTWOWYCH
† MINSK-KUROPATY (?)

IGNACY NITKOWSKI

(1908-1940)
PRACOWNIK DYREKCJI LP W TORUNIU
† CHARKÓW

STANISŁAW ZYSNARSKI

(1898-1940?)
WŁAŚCICIEL TARTAKU W RUDZKIM MOŚCIE
† MINSK-KUROPATY (?)

*„Jeśli zapomnę o Niech,
Ty Boże na Niebie,
Zapomnij o mnie”*

W 80. ROCZNICĘ ZBRODNI KATYŃSKIEJ – Leśnicy Kujaw i Pomorza A.D. 2020

Projekt tablicy upamiętniającej leśników i drzewiarzy, związanych zawodowo z lasami Dyrekcji Lasów Państwowych w Toruniu, zamordowanych przez sowieckie NKWD w Zbrodni Katyńskiej wiosną 1940 r. Autorem projektu tablicy jest artysta plastyk Marek Abramowicz

Miejsce Pamięci Leśników Polskich, Ofiar Zbrodni Katyńskiej w Wierchlesie w Nadleśnictwie Zamrzenica na terenie Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Toruniu. Uroczyste otwarcie z udziałem członków Rodzin Katyńskich, duchowieństwa, lokalnych władz, społeczeństwa, uczniów Technikum Leśnego w Tucholi im. Adama Loreta i leśników odbyło się 12 października 2013 roku.

W miejscu pamięci stanął Krzyż, obelisk z wizerunkiem Matki Boskiej Katyńskiej i inskrypcją poświęconą leśnikom polskim oraz tablice edukacyjne na temat zbrodni. Posadzono tam również dwanaście dębów pamięci dwunastu leśników i drzewiarzy związanych zawodowo z Pomorzem i Kujawami.